

Danijela Tamše

Marta Gregorčič: Potencia: samoživost revolucionarnih bojev.

Ljubljana: Založba / *cf., Oranžna zbirka, 2011.

345 strani (ISBN 978-961-257-039-2), 23 EUR

Že naslov najnovejšega dela Marte Gregorčič pove, da se bomo z odprtjem knjige potopili v bogastvo izkušenj (samoživih) revolucionarnih bojev, ki jih je avtorica intenzivno spoznavala velik del svoje aktivistično-raziskovalne poti. Beseda *potencia* v španščini pomeni *moč*, vendar ne katere koli ali kakršne koli moči, temveč tisto moč, ki je lastna bojem in njihovim akterjem. Avtorica tako že na samem začetku pravi, da »nam bo (*potencia*, op. a.) rabila za opisovanje emancipacijskih praks, sodelujočih v bojih. Za pojasnjevanje procesov, ki rastejo od spodaj in ustvarjajo samožive revolucionarne prakse, odrekajo legitimnost in se z vsemi sredstvi upirajo hegemoniskim razmerjem; za iskanja in zaznavanja sozvočij in resonanc horizontalnih revolucionarnih praks; za štirideset, petdeset let ustvarjanja prezrtih, a osvobajajočih bojev zatiranih, njihovih procesov samoorganiziranja, samodoločanja, soupravljanja; za ustvarjanje afinitet in zavezništev, ki materializajo blaginjo tudi za najmanjše in najdrobnejše v skupnosti« (str. 5). In kaj več skoraj ni dodati. Kakovost dela, ki ga imamo pred sabo, gotovo tiči v njegovi izčrpnosti in poznavanju samoživih srednje- in južnoameriških ter indijskih revolucionarnih bojev. Delo je faktografsko bogato, bralca seznanja s ponekod desetletja starimi, a slabo poznanimi revolucionarnimi postojanji znotraj regij in držav, kjer so neoliberalne politike privatizacije in eksploatacije pa tudi ustvarjanja posebnih ekonomskih con udarile najmočneje, oblasti pa se ob sklepanju poslov s korporacijami, ki so obljubljale gospodarsko rast, niso ozirale na vpliv, ki jih bodo posegi teh podjetij imeli na okolje in revne, pogosto staroselske prebivalce regije. Še več – bralec dobi občutek, da so lokalne oblasti v povezavi z Mednarodnim denarnim skladom, Svetovno trgovinsko organizacijo in drugimi institucijami upravljanja pogosto kar »spregledale«, da ne gre za posege v »prazen« prostor, in so zgolj servilno ustregle izrazito v dobičke usmerjenim zahtevam megakorporacij. Prebivalci so se, da bi v situaciji, ko odpovedo vsi obstoječi mehanizmi blaginje, preživeli, morali samoorganizirati v tisto, kar avtorica, sledeč Foucaultu, imenuje heterotopije.

Gregorčičeva heterotopije opredeli kot »zrcalo utopij, realno življenje irealnih predstav o drugačnem. *Heterotopije* so kraji, razmerja, mreža, nemogoči stiki, ki so zaradi revolucionarnih procesov presekali s preteklimi mitologijami, rituali in razmerji gospostva – ne le navzven in do drugih prostorov, pač pa tudi *znotraj* skupnosti bojev, zato jim ostaja le še drugačna, alternativna produkcija, ki prostor in razmerja ureja v nered, na podlagi refleksij kritike kapitalističnih razmerij in snovanja novih, alternativnih, horizontalnih praks. /.../ Zato so *heterotopije* bolj kot fizični prostor, teritorij, kraji razsežnosti percepcij, razumevanja pomenov življenja in ustvarjanja, ki se na nekem mestu gostijo, prežemajo, izmenjujejo in prehajajo, ne da bi puščali sledi, oznake in jasna sporočila, ne da bi jim lahko dokazali povezanost, sestavljenost, konstelacijo« (str. 53). Ob branju primerov pa se odpira vprašanje: ali so vse heterotopije iste vrste oziroma, drugače, ali lahko uspešen primer heterotopije iz ene preslikamo v neko drugo situacijo, kontekst? Zgornja definicija koncepta kaže na nujnost vključevanja raznolikosti in mnogoterosti izkušenj; kaže, da gre prej kot za preslikave uspešnih praks za mišljenje mogočega, za uresničitev človeške kreativnosti in potencialnosti (in *potencie*). Ko Gregorčičeva opisuje primere samoživih revolucionarnih praks, ki so ustvarile večinoma teritorialno določene heterotopije (indijsko sindikalno gibanje *Čatisgarh mukti morča*, *Ejercito Zapatista Liberation National* v Mehiki, segmenti kubanske revolucije, venezuelska bolivarska revolucija, gibanja staroselcev in ostalih revnih v Boliviji, Hondurasu, Gvatemali in drugih državah *Nuestra América*, »naše Amerike«), se osredini na regije, v katerih se lokalne situacije v nekaj pomembnih točkah

razlikujejo od situacije, ki jo trenutno živimo v s politikami zategovanja pasov zaznamovani Evropi (karkoli že ta je). Najprej seveda zato, ker je sistem socialnih politik na opisanih območjih precej drugačen kot (je bil) v Evropi. Če sploh obstaja. Posledično večina prebivalstva, ki je povsem prekerna (ne le z vidika delovnih, ampak tudi življenjskih razmer), že desetletja zateguje pasove. Opisana območja so torej tisti neslavni »tretji svet«, tako pogosto izkoriščen za moralizatorska besedičenja. Toda ali to pomeni, da heterotopije v Evropi niso mogoče, da »še ni dovolj hudo«, čeprav je iz dneva v dan huje? Takšno izhodišče se zdi že v svojem bistvu napačno, saj predpostavlja, da imajo heterotopije lastno evolucionarno življenje. Heterotopije so v mnogoterih konstelacijah, kar lahko razberemo tudi v delu, ki ga imamo pred sabo, in kot kaže zgornja definicija, vedno in povsod mogoče, dejanja ustvarjanja emancipatornih in osvobajajočih skupnosti pa se med seboj radikalno razlikujejo. Situacija vedno bolj nediskriminatornega tolčenja po tistih, ki niso del (globalnih) političnih in finančnih elit, ne pomeni, da so si obrazi možnosti ustvarjanja heterotopij vedno bolj podobni. Apetiti težke industrije bodo ne glede na zakonodajno in politično situacijo vedno večji v Boliviji, bogati s kositrom, kot v Velenju z njegovimi nekaj tonami lignita. Biti del skupnosti, ki samozadostno odmaknjeno živi v gorah, bo v Južni Ameriki vedno pomenilo nekaj drugega kot v Mariboru. In v Ljubljani se veliko lažje kot na indijskem podeželju priklopimo na svetovno medmrežje. Zato vprašanje ni, kako model uspešnih praks ustvarjanja heterotopij prenesti, ampak kako jih vzeti za inspiracijo in ustvariti svoje, kako s *potencio* (iz)najti svoj modus *potencie*, kako se učiti imanence in zavrniti transcendenco, kako ustvariti alternative, ki bodo omogočile reappropriacijo, širjenje prostorov svobode ter onemogočile zapiranje v skupnosti in romantiziranje njihove podobe. Na kratko: Kako ustvariti heterotopije, da bi živeli? V pričujočem delu opisane heterotopije kažejo, kako pomembna je za emancipatoren projekt prisvojitve produkcije človeka po človeku. Očiten primer tega sta šolstvo in zdravstvo, ne le zato, da bi bili ljudje zdravi in izobraženi, ampak zato, da bi spreminjali samo paradigmo zdravljenja in izobraževanja – da bi razbijali mite, zaradi katerih se določene bolezni in stanja pojavljajo (str. 130–132), da bi učili radikalno ter s tem jemali hegemonijo sistemskim interpretacijam zgodovine in trenutnih dogajanj (glej po vsej knjigi razpršene opise praks radikalnega izobraževanja), da bi skozi to razbijali mite in ustaljene družbene vzorce, npr. patriarhat (str. 127–129). Da bi se, če se že ravno gibljemo na »akademskem« terenu, otrsli okov izobraževalnih in raziskovalnih hierarhij ter vključili vsa nepripoznana in izključena znanja ter njihove proizvajalce.

Heterotopije so prakse in praske diskontinuitete sistema, so eksodusi, sploh ne nujno fizični prostori, ki so hkrati zunaj uveljavljenih paradigem in znotraj sistemov, ki jih skozi nove multiplicitetne paradigme spreminjajo. Ne torej »ena rešitev – revolucija« (*»one solution – revolution«*), ampak mnogo rešitev, mnogo revolucij. Ali kot pravi znano zapatistično geslo: »Za svet mnogoterih svetov.« (*»Un mundo donde quepan muchos mundos.«*) Ti svetovi konvergirajo in rastejo, po eni strani gnezdijo na lokalni, vendar hkrati odzvanjajo in se oplajajo na globalni ravni; s proizvajanjem skupnega nenehno izzivajo identitarne politike zaprtih in neizbežno zatohlih prostorov. Zato ni enega odgovora, so samo vprašanja in izzivi (*preguntando caminamos*, hodimo vprašujoče, je še eno znanih zapatističnih gesel), znotraj trenutne finančne in politične krize pa postaja vedno jasneje, da je ravno to odgovor. Gibanja, ki so v zadnjih letih vse glasnejša, si bodo institucije finančnega kapitalizma prisvojila le, če bodo ves čas postajala, če bodo spreminjala paradigme in se izognila vsakršnemu zapiranju. Gotovo je nekaj, in to je po našem mnenju tudi glavno sporočilo dela Gregorčičeve: vladajoči vladanim ne bodo ničesar podarili, heterotopije se morajo samoorganizirati, vzeti svoje potrebe in želje zares ter si to potrebno in željeno vzeti. Vemo kdo, vemo kje, vemo zakaj. Mnogoter *kako* zahteva mnogoter *tako*. Heterotopije Gregorčičeve so en del tega *tako*, na nas pa je, da odkrijemo in udejanjimo nove ter jih (*kako*?) zapišemo. Da bomo lahko reflektirali tudi tiste *tako*.